Korean Journal of Ukrainian Studies
Volume 1, Number 1, December 2020
https://doi.org/10.22968/KJUS.2020.12.1.1.65

The Concept of "Ukraine" in the Poems of Ukrainian Migrant Workers in Italy in the Early XXI Century as a Folklore and Literary Phenomenon

Olena Hinda
Doctor of Philological Sciences, Professor
Philareth Kolessa Department of Ukrainian Folklore Studies
Ivan Franko National University of L'viv, Ukraine
Email: omhinda@gmail.com

Abstract

The article deals with the generalization of understanding the idea of concept, its actuality in philological studies. It analyses the concept of "Ukraine" in the poems of Ukrainian migrant workers in Italy in the early XXI century. A special attention has been paid to the formative source of the concept "Ukraine" in the poems, its ontological and semantic connection with the plot-motive paradigm "longing for the native land" have been studied. The article focuses on the personification of the image of Ukraine as well as the figurative palette of poems, which are interpreted as a semantic paradigm that reflects the inner meanings of the concept "Ukraine" in the minds of Ukrainian migrant workers of the early XXI century and reflects ethnomental features of Ukrainians and their homeland.

Keywords: concept, Ukraine, migrant workers in Italy, poems, Christian journal "Do Svitla", poetics of the work; conceptual, plot-motive, figurative-expressive analysis of the literary text, ethnomental features, folklore.

КОНЦЕПТ «УКРАЇНА» У ВІРШАХ УКРАЇНСЬКИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ В ІТАЛІЇ ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ ЯК ФОЛЬКЛОРНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Олена Гінда

Анотація

Узагальнено розуміння поняття концепт, його актуальність у філологічних студіях. Проаналізовано концепт «Україна» у віршах українських трудових мігрантів в Італії початку XXI століття[1]. З'ясовано формотвірне джерело концепту «Україна» у віршах, досліджено його онтологічний і семантичний зв'язок із сюжетно-мотивною парадигмою *«туга за рідним краєм»*. Продемонстровано персоніфікацію образу України, розглянуто образно-виражальну палітру віршів, які потрактовано як семантичну парадигму, що відображає мисленнєві смисли концепту «Україна» у свідомості українських трудових мігрантів початку XXI століття і віддзеркалює етноментальні риси українців та їх уявлення про батьківщину.

Ключові слова*:* концепт, Україна, трудові мігранти в Італії, вірші, християнський часопис «До Світла», поетика твору; концептологічний, сюжетно-мотивний, образно-виражальний аналіз художнього тексту, етноментальні уявлення, фольклос.

---

[1] Важливо зазначити, що пропонована стаття базується на матеріалі та ідеях Розділу III, підрозділу 3.3.6. СМП «Туга за батьківщиною»: полісемантика висхідного мотиву і семантика похідних мотивів» нашої монографії «Поетична творчість українських трудових мігрантів в Італії початку XXI століття в контексті фольклорної традиції» (Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2015; 543 с.), а також однойменного розділу нашої дисертації на здобуття вченого ступеня доктора філологічних наук «Поетична творчість трудової спільноти в Італії початку XXI століття в контексті фольклорної традиції: сюжетика, генологія, інтертекстуальність» (Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2016; 438 с.) Ідеї та концепції зазначеного фрагмента (Розділу III, підрозділу 3.3.6.) у статті переосмислені крізь призму концепту «Україна», який ще не був предметом окремого наукового дискурсу на матеріалі віршів українських трудових мігрантів XXI століття.

Постановка проблеми. Історія української трудової міграції в Італії початку XXI століття, яка здобула назву «жіночої», сягає початку 90-х років минулого століття, коли перші українці (переважно жінки) приїхали до цієї країни в пошуках заробітку. Феномен цієї трудової міграції неодноразово ставав предметом дослідницької уваги, про що свідчать статті Оксани Пахльовської (2008), Віктора Соколова (2010), Олени Пономаревої (2010), Олени Герасименко (2010), монографії Оксани Годованської (2011), Петра Гаврилишина (2012, 2014) та інших. У нашій науковій монографії та докторській дисертації (Гінда, 2015) було досліджено етнокультурний феномен масової «поезієтворчості» українських трудових мігрантів в Італії, які публікували свої вірші у християнському часописі українців в Італії «До Світла» і які в нашій монографії потрактовано як «народний літопис української трудової міграції в Італії» (Гінда, 2015). Цей віршований доробок дотепер не було розглянуто крізь призму концепту «Україна», тож **метою** пропонованої статті буде аналіз зазначеної проблематики. **Джерельною підґрунтям** статті є вірші, опубліковані на початку XXI століття на сторінках першого українського періодичного видання на Апеннінах – християнського часопису українців в Італії «До Світла», а також на сторінках антологій творчості заробітчан у двох книгах – «Світло на чужих стежках» і «Гавдеамус по-емігрантськи» (Пилипів, Б., Дукас, Л., 2005a, 2005b).

Виклад основного матеріалу. Застосування категорії «фольклорний концепт» у дискурсах сучасних українських фольклористів демонструє тенденцію все активнішого уживання терміна як синкретичного й водночас актуального – такого, що конгломерує (й тому здатен поглибити) аналіз мисленнєвого, семантичного і світоглядного рівнів художнього твору та його автора. Виявляючи синкретичні параметри поняття, концептологічний аналіз дає змогу комплексно осмислити синкретизм тексту, проаналізувати фольклорний твір або літературний твір із вираженими фольклорними ознаками як цілісну семіосферу концептів. Як слушно зазначає Оксана Кузьменко, «Концепти, будучи одиницями ментальних та психологічних ресурсів свідомості, дають змогу виявляти різні виміри життєвого досвіду: мовний, естетичний,

чуттєвий, релігійний, гендерний тощо» (2018). Аналітичний дискурс Оксани Кузьменко, її узагальнення щодо семантичного наповнення категорії «концепт», як і дослідження інших учених з цієї проблематики, слугували для нас мотивацією вивчення заробітчанських віршів у рамках концептосфери «Україна», яка у процесі дослідження виявила онтологічний зв'язок із сюжетно-мотивною парадигмою віршів «Туга за батьківщиною».

Концепт «Україна» в заробітчанських віршах є наскрізним й інтерпретований зазвичай у контекстах, які відображають їх сюжетно-мотивні парадигми. Усебічний аналіз сюжетики заробітчанських віршів засвідчив, що концепт «Україна» передусім формувався у сюжетно-мотивній парадигмі «туга за батьківщиною», яка онтологічно передбачала наявність у поезіях віршованого локусу-меморату про Україну. Зображення України у просторі цієї парадигми зазвичай втілювалося у формі спогадів авторів про Україну як про покинутий «край-рай»: свою сім'ю, родину, близьких і друзів, свою домівку, церкву, рідний край, свята, звичаї, традиції, вікопомні духовні цінності тощо. У такий спосіб інтерпретування мотиву туги за Україною ставало формотвірним підґрунтям концепту «Україна», оскільки зазначені складники виступають його мисленнєвими і семантичними матрицями, що ілюструє більшість віршів цієї сюжетно-мотивної групи. Одним із них є, зокрема, вірш Марії Білик «Додому!», у якому авторка висловлюється пристрасно й емоційно. Мотив туги за Україною, «святою Батьківщиною», у цьому творі перебуває в одному семантичному полі із мотивом туги за рідними:

Пошвидше б вернутись додому!
Забути б розлуку, і розпач, і втому,
Достатньо картоплі й шматка оселедця,
Щоб тільки дітей пригорнути до серця!
Моя Україно, свята Батьківщино!
До Тебе, до Тебе душею я лину! (Білик, 2002, с. 25).

Спорідненим за внутрішніми смислами, але цілковито іншим за стилістикою та ритмомелодійністю, є вірш Ірини Даньків «Переболю», у

якому мотиви туги за рідною землею та «отчим домом» пролонговано мотивом туги за дитиною, що створює цілісний смисловий континуум, складники якого, як і в цитованому вище вірші, сприймаються як семантично і мисленнєво рівноцінні:

Заколишу осінь, / Зиму заколишу,
В присвітку духмянім / Весну теж присплю,
Літо гамірливе / Геть у шепіт стишу,
І в такім дріманні / Час переболю.
Намалюю землю, / Маками далекі
Обрії вберу, / В сні переночую,
Й у такім видінні / Час переболю.
Рідним словом стерпну, / Зщулюсь отчим домом,
Запахом волосся / Доньчиним завмру,
Подих затамую, / Сліз згірчу оскому,
Так, напівживою, / Час переболю (Даньків, 2002, с. 37).

Семантика віршів, у яких поєднано драматичні мотиви туги за дітьми/ родиною із тугою за рідною землею, має подвійне емоційне навантаження, а тому закономірно, що саме в цьому контексті з'являється мотив роздвоєння особистості: глибока жура за батьківщиною, обтяжена тугою за рідними, настільки всеохопна, що, як про це пише Наталя Андрієвська, «Моя душа – розламана підкова, / Частинка тут, а інша – в небесах…» (Андрієвська, 2002, с. 19). Душевне «завмирання» при фізичному існуванні – один із поширених аломотивів у віршах заробітчан, що ілюструють вірші, написані в літературній чи фольклорній стилістиці. В ідейно-проблемному та стилістичному просторі віршів не існує чіткої демаркаційної лінії: часто у «простонародних» за стилем творах наявні слова з інших лексичних пластів, що надає віршам особливої щирості й достовірності, адже свідчить про авторську безпосередність і бажання висловити думки й почуття у тій формі, яка природна та звична для них. Однією з найвиразніших ілюстрацій слугує поезія Ольги Гордікової «Ностальгія», назва якої налаштовує на літературний стиль і відповідну лексику, оскільки стилістика вірша є радше розмовною, що підтримано

спорідненою ритмомелодикою, яка час від часу «збивається» і додає творові особливої безпосередності, зокрема у зображенні рідної землі:

О, рідна земле, як скучила я і як сумую за тобою!
Життя моє на чужині затьмарене журбою […]
Моє лиш тіло тут, думки, душа і серце там – на Україні.
Ми всі тут ходимо, як тіло без душі, неначе тіні.
Та як же жити тут, коли коріння наше там – на Україні.
Там батьківський поріг, калина пишна, барвінку очі сині,
Усе залишилось там: рум'яні ранки, скупані в росі,
Берізки ніжні, гаї й діброви у задумливій красі.
Я бачу тебе, земле рідна, багатою й квітучою у мріях.
А тут – ностальгія, ох, яка ностальгія! (курсив наш. – *О. Г.*) (Гордікова, 2003, с. 36).

Мотив туги заявляє про себе й у вірші Надії Горішньої з промовистою назвою «Більше не можу жити на чужині». У ліричних роздумах героїні, яка святкує свій ювілей без родини, поєднуються два світи – реальний, у всьому драматизмі його виявів, та уявний – щасливий, який може бути лише в Україні, у родинному колі, та ввижається заробітчанці лише у снах. Колізія роздвоєння життя і внутрішнього світу героїні тут прочитується *в підтексті* твору:

Занесла мене доля в край далекий,
В тузі минають неспокійні дні –
У снах приходить моя ніжна Україна,
У кожній моїй думці і сльозі.
У снах приходять мої рідні діти,
Я бачу їхні погляди сумні,
Як би хотілось поруч з ними бути –
На жаль, – я у далекій стороні […].
Прийде пора – додому я прилину,
Зникнуть назавжди рубежі чужі.
І щиро помолюсь на батьківській могилі,
Вклонюсь і припаду до рідної землі.
Моє життя, немов зорі промінчик,

Може погаснути в любую мить...
Треба спішити на Вкраїну милу,
Більше не можу на чужині жить! (Горішня, 2007, с. 56).

Необхідно зазначити, що драматичне начало у віршах заробітчан не завжди безпосередньо пов'язано з насиченістю текстів подробицями та реаліями, які характеризують тяжку заробітчанську долю й тугу за рідним краєм. У поетичному доробку трудівників є унікальні тексти *узагальненого характеру*, які образно й емоційно рівнозначні тим, у яких драматичні колізії «виписано» в найменших деталях. Поетикальна виразність текстів є свідченням таланту народних поетів, їхнього уміння знайти слова, щоб позначити ті больові точки свого життя, які однаково зрозумілі тим, хто перебуває в еміграції, і тим, хто залишається в Україні. Очевидно, у свідомості авторів завжди наявне прагнення двовекторного діалогу із читачами – тими «своїми», хто їх розуміє, оскільки має подібний життєвий досвід, і тими «своїми», до яких «пробитися» значно складніше, оскільки вони давно розділені кордонами і, що значно драматичніше, – нерозумінням. Часто-густо в таких поезіях єдиною силою, що «приборкує» та врівноважує цей внутрішній конфлікт, є Україна, їх батьківщина, яка тамує душевний біль і дає надію на завтрашній день:

Біль розлуки й тривогу / Я пізнала сповна –
Із журбою-сльозою / Залишилась одна.
Всі кудись поспішають. / Гамір, шум, суєта.
На узбіччі Європи / Одинока, сумна.
Тільки й чути розмови: / Гроші, одяг, авто,
А про душу зболілу / Не спитає ніхто...
Серце щось сколихнуло, / Ще не згас промінець,
Ще надія жевріє, / Мов слабкий пагінець.
Бо приніс мені вітер / Листочок калини –
Біль і спомин про рідну / Мою Україну (Якобінчук, 2002, с. 37).

Відсутність будь-якої деталізації в тексті позначилося на відтворенні внутрішнього світу жінки-заробітчанки, який у цій поезії більш

виразний, ніж у творах, насичених подробицями. Доречно зазначити, що *вірші, у яких домінує узагальнене начало, мають особливу популярність у середовищі заробітчан*: неодноразово доводилося чути від респондентів уривки з віршів, зазвичай лаконічні, ремікси цитат, що поєднувалося з переказом змісту віршів.

Ліричний сюжет у таких віршах часто поєднується зі спорідненою епічною складовою, яка впродовж усього твору підтримує з нею композиційний і образно-виражальний зв'язок. Епічне начало тут семантично «обґрунтовує», «підтримує» ліричне, підсилюючи його звучання. Одним із найвиразніших творів такого плану є вірш Оксани Коваль «Українка Оксана італійців малих колисала», назва якого акцентує на його автобіографічності:

Українка Оксана італійців малих колисала
І тихо й сердечно дітям, як мати, співала.
Прислухалась Касія, замовк і Рим, о диво, –
Українка співала красиво!
Українка співала красиво:
«Нема для нас ріднішої землі,
Як та, де прилітають журавлі,
На всі світи, на всі краї – одна,
Моя ти Україно дорога!»
І пісня летіла, як птаха над морем,
Летіла за море, у рідні гори,
Де небо високе, де небо крилате,
До отчої хати, у рідні Карпати.
Українка Оксана щиро співала,
Душу у пісню свою вкладала,
За кожним словом край свій згадала, –
Свою Україну, на світі єдину…» (Коваль, 2003, с. 46).

Зазначимо, що образ української пісні, до якого часто звертаються автори віршів, наявний і в українських народних піснях про еміграцію кінця XIX - початку XX століття, де він демонструє ті ж смислові конотації, які виявляємо в елегійних віршах новітніх трудових мігрантів.

У народних піснях і заробітчанських віршах українська пісня зазвичай лине з уст матері, що засвідчує спорідненість концептів «пісня» і «мати» в аналізованій мотивній парадигмі й засвідчує тяглість і потужний духовний потенціал народної традиції, яка впливає на її «вживлення» в індивідуальну творчість, особливо таку, що формується в надрах соціокультурних груп. Тексти прецедентних «вихідних зразків» – народних пісень про еміграцію, де згадано народну пісню, у зіставленні з аналогічними за змістом текстами сучасних трудових мігрантів, яскраво ілюструють їх змістову, емоційну й семантичну подібність, у чому переконують наступні фрагменти:

Народна пісня:

Пісне моя українська,
Яка ж ти мні мила,
Бо матуся тую пісню
Співати навчила.
Чуєш, мамо-українка,
Хоч ти тут в Канаді,
Учи дітей своїх співати,
Вони будуть раді.
Будуть тебе споминати.
Як я споминаю,
Хоча уже свої мами
На світі не маю.
Моя мама в ріднім краю
В гробі спочиває, /Але єї люба пісня
В Канаді лунає (Грица, 1991, с. 157).

Сучасна заробітчанська поезія:

Встане матір, та й розправить крила,
Та й зітхне глибоко в повні груди,
І полине пісня веселкова,
І луною розіллється всюди.
Тож співайте, мамо, Ви співайте,
Безупинно, довго, як ніколи.

Вашу пісню ми підхопим хором,
І зазеленіє знову поле (Шарма, 2007, с. 56).

Сучасна заробітчанська поезія:
Ніби заворожена, стою,
Коли задзюркоче з гір струмочок,
І з очей змахну легку сльозу,
Як почую скрипки голосочок.
Зачаруюсь в ніжний шум листків
Й цвіту білого червоної калини,
І всміхнуся, як побачу в будні дні
Вишиту сорочку у дитини.
Смерековий запах із Карпат
Відчуваю навіть серед ночі
І довіку з материнських уст
Українську пісню слухать хочу (Бойчук, 2009, с. 57).

Перевага ліричної, а подекуди й романтичної стихії в заробітчанських віршах вплинула на своєрідність зображення в них образу Батьківщини. Відтак постає узагальнений образ України, який відтворили в найдрібніших деталях ті, кому судилося особливо гостро відчути любов до рідного краю саме в розлуці з ним. Феномен цього узагальненого образу постав як результат його *колективного творення* на сторінках християнського часопису «До Світла». Нагадаємо, що з плином часу в поетичній рубриці християнського журналу для українців в Італії «До Світла» сформувалося коло актуальних та пріоритетних тем, з-поміж яких тема України була однією з пріоритетних.

На наше переконання, саме в надрах ліричної складової семантичної парадигми «туга за рідним краєм» постав образ України («рідної земленьки», «святої землі», «рідного краю», «батьківщини», «неньки» і подібне) у тій його іпостасі, *яка віддзеркалювала його рецепцію українцями в еміграції.* Цей образ народні поети відтворювали переважно в одній і тій самій системі образних і смислових координат – тих, що відображають традиційні уявлення українців про свою

батьківщину. Найбільш виразно це ілюструють вірші, у яких образ України персоніфіковано, – це щирі й емоційно наповнені твори, експресивність яких можна зіставити хіба що з віршами родинної проблематики. Прикметною ознакою таких віршів є наскрізність пристрасних діалогів заробітчанок зі своєю батьківщиною – вони засвідчують їй свою любов, сумують за нею, з думкою про неї прокидаються і засинають, до неї звертаються по допомогу, їй, як подрузі, розповідають про свої жалі, прохаючи нарешті «забрати» їх додому:

Лебідкою мрійно прилину,
В обійми твої упаду,
На білому цвіті калини
Росинку сріблясту знайду.
Це слізка твоя, Україно,
Гірка, як розлука з дітьми,
Твою материнську провину
У долях спокутуєм ми.
Не плач над своєю виною,
Що квіт твій цвіте в чужині,
Лиш вір: твої діти з любов'ю
Поклоняться низько тобі,
Ти тільки до рідного краю
Приклич нас й усіх пригорни,
Ми будем щасливі з тобою,
А ти – зі своїми дітьми (Біленька, 2009, с. 55).

Персоніфікація України часто увиразнюється синтаксичними засобами, між якими найбільш поширені риторичні фігури. Концентрованість риторичних звертань, запитань, окликів, які автори адресують Україні, у поєднанні з розмовною стилістикою віршів формують міжтекстову та внутрішньотекстову діалогічність творів: поетичні діалоги з батьківщиною доповнюють один одного та відображають багатоголосся думок і переживань заробітчан, одночасно характеризуючи і їх самих. Розмовні інтонації дуже різні, оскільки

віддзеркалюють емоційну палітру внутрішнього стану авторів/героїнь: від страждальних, тужливих і розпачливих до пройнятих надією та оптимізмом. Автори віршів, можна сказати, ведуть діалог із іншими авторами, що часто перетворюється в полілог, який віддзеркалює *внутрішні смисли концептів «батьківщина» та «Україна»* у свідомості українських трудових мігрантів. Наведемо кілька і фрагментів, які це ілюструють:

[...] Україно люба, Україно мила,
Де ж ти, Свята Земле, діточок поділа?!
Ходять твої діти у світи далекі, –
Все шукають долі, як оті лелеки.
Україно славна, Тарасова мати,
Верни дітей ти додому, до своєї хати,
Верни славу невмирущу, щиру мову нашу,
Освяченої водиці налий повну чашу,
З'єднай, нене, дітей рідних,
В міцне дружне коло,
Ще не вмерла Україна і не вмре ніколи!
(Шкарбан, 2006, с. 72).

[...] Моя Україно,
Медова, прекрасна!
Так гірко всміхаєшся,
Бідна, нещасна. / Неначе іржа,
Паразити обсіли. / І цвіт твій пахучий
Поїли – поїли!
І аж до коріння добрались, нечисті,
І чути їх крики врочисті.
Не бійся! / Сміливі сини ще зостались!
Ми струсимо нечисть
Із нашого Краю,
Бо ми тебе любим,
Коханий наш Раю (Берест, 2003, с. 40).

Щира та пристрасна риторика, характерна для заробітчанських віршів про Україну, близька тій, яка притаманна віршам християнської тематики. Зазначимо: подібні ознаки можна віднайти й у народних піснях про еміграцію, у яких бачимо кілька відповідних тематичних фрагментів:

Прощай, прощай, родинонько, і ти, церкво-мати,
Бо Бог знає, чи вернуся до тебе вмирати (Грица, 1991, с. 70).

Наведений фрагмент пісні «Ой, Канадо, Канадочко, яка ти зрадлива», а також одна зі строф пісні «По Канаді ходжу та й думку думаю», ліричний герой якої зіставляє священиків із рідними батьками («Нам пани казали: "Вотці підут з вами", / А ми ся лишили, як діти без мами» (Грица, 1991, с. 66), вказують на глибоку релігійність українських емігрантів першої хвилі.

Для українських емігрантів початку XXI століття «своя» церква на чужині стала справжнім порятунком, особливо в перші роки їхнього перебування, коли, окрім моральної та духовної підтримки, перші українські парохії в Італії надавали посильну соціальну підтримку трудівникам-першопроходцям. Не дивно, що у своїх віршах новітні емігранти, як і їхні попередники – емігранти першої хвилі – писали про відданість рідній вірі та церкві. Прикметною ознакою цих віршів є сповідальність із відповідною стилістикою, що ілюструє вірш Михайла Бубенка:

Божий доме, Церкво Божа, / Сумно так без тебе –
Кілька тижнів, Святий Боже, / Не ходив до Тебе.
Кілька тижнів вже Творцеві / Не віддав я шану,
Не одержав благодаті, / Що загоїть рану […].
Не по своїй же я волі / Тебе не провідав…
По неділях працювавши, / Ще більше обідив (Бубенко, 2003, с. 42).

У цій тематичній групі є вірші, стилістично та генологічно споріднені з молитвами: автори таких віршів інколи й називають їх молитвами, позначаючи це в заголовку або в самому тексті й у такий спосіб орієнтують на відповідну рецепцію. Подібні вірші можна кваліфікувати

як народні або заробітчанські молитви з причини поєднання в них християнської та світської тематики, а також використання відповідної лексики, якій притаманна *фольклорно-літературна диглосія,* що семантично та концепційно їх зближує. Усе це впливає на образність і на рецепційний контекст заробітчанських молитов.

Поезія Любові Ших ілюструє головні генологічні та семантичні ознаки заробітчанських віршів-молитов акцентуванням наріжних етноментальних цінностей українців (єдності родини, батьківщини, рідної церкви), «субординаційне» значення яких у свідомості українців ретранслюється в тексті за допомогою ретардації – поступеневого згадування тих, за кого лірична героїня просить у Матінки Божої про заступництво:

Матінко Божа, Матінко Мила,
Я на Вкраїні сина лишила.
Дай йому щастя в сім'ї зазнати,
Долю пошли йому, Божая Мати.
Матінко Божа, Матінко Мила,
Я на Вкраїні внучку лишила.
Прошу опіку над нею мати,
Щоб у спокої могла зростати.
Матінко Божа, Матінко Мила,
Я на Вкраїні могили лишила.
Не дай їм в смутку мене чекати,
Зігрій теплом їх, Божая Мати […].
Матінко Божа, Матінко Мила,
Я на Вкраїні серце лишила.
Дай мені, Матінко, сили й терпіння,
Щоб повернутись до свого коріння (Ших, 2003, с. 32).

Заробітчанські молитви вирізняються непересічною відвертістю, щирістю, адже часто в ці тексти потрапляють найважливіші намірення матерів, що бувають безпосередніми, а часом і несподіваними за змістом, як у поезії Галини Колесник «Сьогодні рано встала», де авторка висловлює свої прохання до Матінки Божої зіслати ласки її дочці та

онучкам у напрочуд зворушливому лексичному ряді: «…доленьку і вроду, / щастя, ясне сонце / й без атомів воду»:

Сьогодні рано встала, / Умилася сльозами
Й до Тебе, Мати Божа, / Звертаюсь зі словами:
Поможи мені, Мати Божа, / Подовж мої літа,
Щоб хоч трохи на Вкраїні / Ще мені пожити […].
Тяжка праця на чужині / Сили забирає,
А десь там я, в Україні, / Дочку й внучок маю.
Все, про що гадала, / Буйні вітри здули,
Щоб хоч мене внучки / Мої не забули.
Дай їм, Мати Божа, / Доленьку і вроду,
Щастя, ясне сонце / Й без атомів воду.
Й хай вони будуть / За мене щасливі,
Всіма людьми любі, / Усім людям милі (Колесник, 2004, с. 48).

Безпосередність нарації, чиста й дещо наївна прозорість внутрішніх смислів дуже інтимного за своєю суттю твору наповнюють його особливою експресією та «підказують» читачеві такий рецепційний вектор, що скеровує на сприйняття поезії як справжнього живого монологу, а не як його художньої інтерпретації. До слова, з великим ступенем імовірності можна спрогнозувати, що «вічною проблемою» рецепції заробітчанських віршів буде балансування читацького сприйняття текстів: чи то як мінімально прикрашеного відтворення правдивих заробітчанських реалій, чи все-таки як їх художньої інтерпретації.

Висновки. Поняття «концепт» у сучасній філологічних студіях, зокрема фольклористичних, виявляє активне функціонування, зумовлене його багатовекторною семантикою. Проведений аналіз концепту «Україна» у віршах українських трудових мігрантів в Італії засвідчив, що формотвірне джерело концепту постає у просторі сюжетно-мотивної парадигми *«туга за рідним краєм»*. У віршах цієї парадигми мотив туги за рідним краєм розгалужується на споріднені – туга за рідною домівкою, рідним селом, родиною, «своєю» церквою, що у інтерпретовано у віршах крізь призму етноментальних уявлень авторів. Концептуальними

ознаками авторських віршів є типологічна подібність із українськими народними піснями про еміграцію кінця XIX - початку XX століття, ідейно-проблемний зміст і образність яких ґрунтуються на спільних етноментальних цінностях українства, що їх зберегли у своїй творчості як перші українські емігранти, так і трудові мігранти початку XXI століття. Характерною рисою віршів і емігрантських пісень є наскрізна персоніфікація України і української церкви. У багатьох заробітчанських віршах концепт «Україна» втілено у параметрах фольклорної стереотипії: «рідна земленька», «свята земля», «моя батьківщина», «матінка», «Україна-ненька» й подібними. Концепт «Україна» у віршах українських трудових мігрантів в Італії початку XXI ст. демонструє мисленнєвий, семантичний і світоглядний параметри, які дають змогу відчитати етноментальні характеристики авторів віршів, узагальнити і осмислити семіосферу віршованої творчості українських трудових мігрантів в Італії початку XXI століття.

Література

Андрієвська, Н. Andriievs'ka, N. (2002). Як осягнути незбагненний виміс... Рим [How to comprehend the incomprehensible dimension ... Rome]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 3 (5), с. 19.

Берест, Л. Berest, L. (2003). Моя Україно... [My Ukraine ...]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 3 (16), с. 40.

Біленька, М. Bilen'ka, M. (2009). Україні. Парденоне [To Ukraine. Pardenone]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 7–9 (88–90), с. 55.

Білик, М. Bilyk, M. (2002). Додому! [Home!]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 9 (11), с. 25.

Бойчук, О. Boichuk, O. (2009). Невідомість [Uncertainty]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 3 (84), с. 57.

Бубенко, М. Bubenko, M. (2003). Божий доме, церкво Божа… [God's house, the church of God…]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 2 (15), с. 42.

Гаврилишин, П. Havrylyshyn, P. (2012). Українська трудова імміграція в Італії (1991–2011 р.) [Ukrainian labor immigration in Italy (1991–2011)]. Івано-Франківськ : Вогонь з неба.

Гаврилишин, П. Havrylyshyn, P. (2014). Українська трудова імміграція в Італії (1991–2011 р.) [Ukrainian labor immigration in Italy (1991–2011)]. 2nd edition. Брустурів: Дискурсус.

Герасименко, О. Herasymenko, O. (2010). Сучасна українська еміграція до Італії та зародження нової української діаспори [Modern Ukrainian emigration to Italy and the birth of a new Ukrainian diaspora]. Українознавство, Число 1(34). Retrieved May 16, 2015, from http://www.ualogos.kiev.ua/text.html?id=1971&number=75&category=8

Гінда, О. Hinda, O. (2015). Поетична творчість українських трудових мігрантів в Італії початку XXI століття в контексті фольклорної

традиції [Poetry of Ukrainian Migrant Workers in Italy of the early of 21st Century as Folklore Tradition]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.

Годованська, О. Hodovanska, O. (2011). Новітня українська діаспора: трудові мігранти в Італії, Іспанії та Португалії [Modern Ukrainian diaspora: migrant workers in Italy, Spain and Portugal]. Львів: Афіша.

Гордікова, О. Hordikova, O. (2003). Ностальгія. Торіно [Nostalgia. Turin]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 1 (14), с. 36.

Горішня, Н. Horishnia, N. (2007). Більше не можу жити на чужині [I can no longer live abroad]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 5–6 (62–63), с. 56.

Грица, С. Hrytsa, S. (Ed.) (1991). Буд здрава, землице. Українські народні пісні про еміграцію [Be healthy, Earth. Ukrainian folk songs about emigration]. Київ: Музична Україна.

Даньків, І. Dan'kiv, I. (2002). Переболю [I'll get over it]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 10 (12), с. 37.

Коваль, О. Koval', O. (2003). Українка Оксана італійців малих колисала... [Ukrainian Oksana rocked small Italians ...]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 5 (18), с. 46.

Колесник, Г. Kolesnyk, H. (2004). Сьогодні рано встала… [I got up early today…]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 1 (24), с. 48.

Кузьменко, О. Kuz'menko, O. (2015). Фольклорний концепт "молитва" в усній народній творчості про Велику війну: український досвід [Folklore concept "prayer" in oral folklore about the Great War: Ukrainian experience]. Народознавчі зошити, № 2 (122), С. 283–289.

Кузьменко, О. Kuz'menko, O. (2018). Фольклорний концепт: визначення терміна, структурні параметри та типи [Folklore concept: definition of the term, structural parameters and types]. Народознавчі зошити, № 6 (144). Retrieved December 10, 2020, from https://nz.lviv.ua/archiv/2018-6/10.pdf

Пахльовська, О. Pakhl'ovs'ka, O. (2008). Біном «Україна – діаспора» сьогодні: криза і перспективи [Bean "Ukraine – Diaspora" today: crisis and prospects]. In O. Pakhl'ovs'ka, Ave (Ed.), Europa! Статті,

доповіді, публіцистика (1989–2008), С. 199–243. Київ: Університетське вид-во «Пульсари».

Пилипів, Б. Дукас, Л. Pylypiv, B. & Dukas, L. (Eds.). (2005). Світло на чужих стежках: антологія творчості заробітчан [Light on other people's paths: an anthology of workers' creativity]. Книга I. Рим.

Пилипів, Б. Дукас, Л. Pylypiv, B. & Dukas, L. (Eds.). (2005). Гавдеамус по-емігрантськи: антологія творчості заробітчан [Gavdeamus in emigrant: an anthology of workers' creativity]. Книга II. Рим.

Пономарева, О. Ponomareva, O. (2010, July 16). Українська імміграція в Італії: проблематика і перспективи [Ukrainian immigration in Italy: issues and prospects]. День, № 124, Retrieved December 15, 2015, from http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/ukrayinska-immigraciya-v-italiyi.

Соколов, В. Sokolov, V. (2010). Українська трудова імміграція в Італії [Ukrainian labor immigration in Italy]. Віче, № 2, С. 26–28, Retrieved January 20, 2015, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2010_2_11.

Шарма, М. Sharma, M. (2007). На чужині пташка не гніздиться… [The bird does not nest abroad…]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 2 (59), с. 56.

Ших, Л. Shykh, L. (2003). Молитва [Prayer]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 6 (19), с. 32.

Шкарбан, В. Sharkan, V. (2006). Україно люба, Україно мила... [Dear Ukraine, dear Ukraine ...]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 3–4 (48–49), с. 72.

Якобінчук, Ю. Yakobinchuk, Yu. (2002). Біль розлуки й тривогу… [The pain of separation and anxiety…]. До Світла. Християнський часопис українців в Італії, № 7–8 (9–10), с. 37.

Hinda, O. (2012). Folklore, Ethnocultural and Ethnomental Elements in New Poetic Coinages of Ukrainian Working Migrants in Italy. East European & Balkan Studies, Vol. 29, pp. 280–306.